

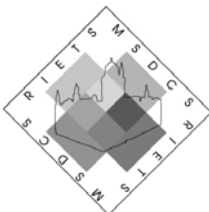
Kollel Yom Rishon

The Mitzvah of Shabbaton

1. Gemara Shabbos 114b
2. Ramban VaYikra 23:24
3. Rambam Hilchos Shabbos 1:1, 21:1
4. Rambam Sefer HaMitzvos 154
5. Gemara Shabbos 69a

Rabbi Michael Rosensweig

Sunday, January 30, 2005

A Project of the Max Stern Division of Communal
Services-RIETS,
An Affiliate of Yeshiva University
With appreciation to the RIETS Rabbinic Alumni Association

www.KollelYomRishon.org

1 תלמוד בבלי מסכת שבת דף קיד עמוד ב

אמר רבי זירא אמר רב הונא, ואמרי לה אמר רבי אבא אמר רב הונא: יום הכפורים שחל להיות בשבת - אסור בקניבת ירק. אמר רב מנא: תנא, מנין ליום הכפורים שחל להיות בשבת שאסור בקניבת ירק - תלמוד לומר (שמות טז) שבתון - שבות. למאי? אילימא למלאכה - והכתיב (שמות כ) לא תעשה כל מלאכה. אלא לאו - אקניבת ירק, שמע מינה. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: יום הכפורים שחל להיות בשבת - מותר בקניבת ירק. מיתיבי: מנין ליום הכפורים שחל להיות בשבת שאסור בקניבת ירק - תלמוד לומר שבתון - שבות למאי? אילימא למלאכה - והכתיב לא תעשה כל מלאכה, אלא לאו בקניבת ירק! - לא, לעולם למלאכה, ולעבור עליה בעשה ולא תעשה

1a רש"י מסכת שבת דף קיד עמוד ב

אלא לאו לקניבת ירק - בעלמא, בתלוש, דמידי דלאו מלאכה קאי עליה בעשה דשבתון שבות, וכיון דמדאורייתא אסור בכל שבתות השנה - הכא לא שרינן ליה משום עגמת נפש למידחי איסור דאורייתא, ובשאר יום הכפורים שרי לעגמת נפש, ואף על גב דכתיב ביה נמי שבתון שבות - לאו ממלאכה הוא, אלא מכל דבר המעכב מלהתענות, מדסמכינן לוענינא, הכי דרשינן לה בפרק בתרא דיומא (עד, א) לרחיצה וסיכה ודומין להם.

1b תוספות מסכת שבת דף קיד עמוד ב

אלא לקניבת ירק - נראה לר"י דאסמכתא בעלמא הוא דאי מדאורייתא ביוה"כ נמי ליתסר והא דאמר בפרק כלל גדול (לעיל עג:): האי מאן דקניב סילקא חייב שתים התם מיירי במחובר והכא איירי בתלוש כדפירש בקונטרס ולא דמי להא דאמר בפרק כלל גדול האי מאן דפריס סילקא חייב משום טוחן דהתם מיירי כשעושה חתיכות דקות מאד והכא מיירי כשעושה חתיכות גדולות.

2 רמב"ן ויקרא פרק כג פסוק כד

יהיה לכם שבתון - שיהיה יום שבייתה לנוח בו. ואמרו רבותינו (שבת כד ב) שבתון עשה הוא. והנה העושה מלאכה ב"ט עובר בלאו ועשה, והשובת בו מקיים עשה. ועל דעתם, המועדות כולם הוקשו זה לזה, כי לא נאמר שבתון בחג המצות ולא בעצרת. ובמכילתא (בא ט) ראיתי בפרשת החדש, ושמתם את היום הזה (שמות יב יז) למה נאמר, והלא כבר נאמר כל מלאכה לא יעשה בהם (שם פסוק טז), אין לי אלא דברים שהן משום מלאכה, דברים שהן משום שבות מנין, תלמוד לומר ושמתם את היום הזה להביא דברים שהן משום שבות. יכול אף חולו של מועד יהא אסור משום שבות, והדין נותן, תלמוד לומר ביום הראשון שבתון (להלן כט לט). והנה ידרשו "שבתון" לשבות בו לגמרי אפילו מדברים שאינן מאבות מלאכות ותולדותיהן: אבל לא נתברר לי זה, שאם תאמר שהוא אסמכתא מה טעם שיאמרו בלשון הזה, כי "שבות" בלשונם נאמר לעולם על של דבריהם, והאיך יתכן לומר דברים שהן אסורין משום שבות של דבריהם מנין שיהו אסורין מן הכתוב, ודרך האסמכתות לשנות שהם מן התורה לא שיאמרו דבר זה שהוא מדברי סופרים מנין מן התורה, אבל היה לו לומר דברים שאינן מלאכה מנין תלמוד לומר שבתון. ונראה לי שהמדרש הזה לומר שנצטוינו מן התורה להיות לנו מנוחה ב"ט אפילו מדברים שאינן מלאכה, לא שיטרח כל היום למדוד התבואות ולשקול הפירות והמתנות ולמלא החביות יין, ולפנות הכלים וגם האבנים מבית לבית וממקום למקום, ואם היתה עיר מוקפת חומה ודלתות נעולות בלילה יהיו עומסים על החמורים ואף יין וענבים ותאנים וכל משא יביאו ב"ט ויהיה השוק מלא לכל מקח וממכר, ותהיה החנות פתוחה והחנוני מקיף והשלחנים על שלחנם והזהובים לפניהם, ויהיו הפועלים משכימין למלאכתן ומשכירין עצמם כחול לדברים אלו וכיוצא בהן, והותרו הימים הטובים האלו ואפילו השבת עצמה שבכל זה אין בהם משום מלאכה, לכך אמרה תורה "שבתון" שיהיה יום שבייתה ומנוחה לא יום טורח. וזהו פירוש טוב ויפה: ואחרי כן ראיתי במכילתא אחריתי דרבי שמעון בן יוחאי (יב טז) שישנו בה לשון אחר, אין לי אלא מלאכה שחייבין על מינה חטאת, מלאכה שאין חייבין על מינה חטאת מנין, שאין עולין באילן ולא רוכבים על גבי בהמה ולא שטין על פני המים ולא מספקים ולא מטפחין, תלמוד לומר כל מלאכה. אין לי אלא ברשות, במצוה מנין, שאין מקדישין ואין מעריכין ואין מחרימין ואין מגביהין תרומה ומעשרות, תלמוד לומר שבתון, שבות. וכענין זה היא שנויה בת"כ (אחרי פרק ז ט) ביום הכפורים. ואע"פ שאלו הברייתות חלוקות בלשונן

ובמדרשיהן, שמא לדבר אחד נתכוונו, להביא אסמכתא לשבות דרבנן. ומכל מקום בין שיהיה פירוש הברייתא הראשונה כמו שאמרנו, או שהן כולן אסמכתות, אבל פירוש "שבתון" כך הוא שתהיה לנו מנוחה מן הטורח והעמל כמו שביארנו, והוא ענין הגון וטוב מאד: והנה הוזהרו על המלאכות בשבת בלאו ועונש כרת ומיתה והטרחים והעמל בעשה הזה, ובי"ט המלאכה בלאו והטורח בעשה. וממנו אמר הנביא (ישעיה נח יג) מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר. וכן שבת שבתון יהיה לארץ (להלן כה ד), שבת של מנוחה, שלא יחרוש ולא יעבוד אותה כלל. וזהו מה שדרשו שאין בחולו של מועד משום שבות. וזה מן התורה, שאלו מדבריהם כל דבר שאינו עושה אינו אומר לגוי ועושה (מו"ק יב א), שאפילו בשבות דאמירה החמירו בה:

3 רמב"ם הלכות שבת פרק א הלכה א

שביתה בשביעי ממלאכה מצות עשה שנאמר (שמות כ"ג) וביום השביעי תשבות, וכל העושה בו מלאכה ביטל מצות עשה ועבר על לא תעשה שנאמר (שמות כ') לא תעשה כל מלאכה, ומה הוא חייב על עשיית מלאכה, אם עשה ברצונו בזדון חייב כרת, ואם היו שם עדים והתראה נסקל, ואם עשה בשגגה חייב קרבן חטאת קבועה.

3a רמב"ם הלכות שבת פרק א הלכה א

נאמר בתורה (שמות כ"ג) תשבות אפילו מדברים שאינן מלאכה חייב לשבות מהן, ודברים הרבה הן שאסרו חכמים משום שבות, מהן דברים אסורים מפני שהן דומים למלאכות ומהן דברים אסורים גזרה שמא יבוא מהן איסור סקילה, ואלו הן.

4 ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה קנד

והמצוה הקנ"ד היא שצונו שנשבות בשבת והוא אמרו ית' (משפטי' כג) וביום השביעי תשבות. והנה נכפל צווי מצוה זו פעמים (נרשם בעמ' קנז). ובאר לנו יתעלה (עשה"ד) שהשביתה מן המלאכות היא חובה עלינו ועל בהמתנו ועבדינו. והנה התבארו משפטי מצוה זו במסכת שבת ובמסכת יום טוב:

5 תלמוד בבלי מסכת שבת דף סט עמוד א

תנן: אבות מלאכות ארבעים חסר אחת, והוינן בה: מנינא למה ליה? ואמר רבי יוחנן: שאם עשאן כולן בהעלם אחד - חייב על כל אחת ואחת. היכי משכחת לה - בזדון שבת ושגגת מלאכות. בשלמא לרבי יוחנן, דאמר כיון ששגג בכרת אף על פי שהזיד בלאו - משכחת לה כגון דידע לה לשבת בלאו, אלא לרבי שמעון בן לקיש, דאמר עד שישגוג בלאו ובכרת - דידע ליה לשבת במאי? דידעה בתחומין, ואליבא דרבי עקיבא.

5a תוספות מסכת שבת דף סט עמוד א

דידע לה בתחומין - לא מצי למימר דידע לה בדאיסי דבהוא נמי חייב חטאת כדפירשתי בפרק קמא (דף ו: בד"ה הא קמ"ל) תימה לר"י דאמאי לא קאמר דידע לה לשבת בעשה דכתיב וביום השביעי תשבות וגו' (שמות כג) וכתיב נמי ושמרתם את השבת (שם לא).

5b חידושי הרמב"ן מסכת שבת דף סט עמוד א

והא דאמרינן בשלמא לר' יוחנן דאמר כגון ששגג בכרת אע"פ שהזיד בלאו משכחת לה דידע ליה לשבת בלאו. קשיא לן מה ידיעה היא זו אדרבה לר' יוחנן כיון דשגגת כרת שמה שגגה וידיעת לאו לא שמה ידיעה זה שיודע בשבת לאו ושגג בכרת שגגת שבת הוא ולא זדון שבת מקרי +א"ה, עי' מש" רבינו לקמן ע' ב' ד"ה יש. + והא דאוקימנא דידע לה בתחומין. ה"ה דהוה ליה לאוקומה כמונבז, והוא הדין דמצי למימר דידע לה בלאו דמחמר ואליבא דדברי הכל, אלא משום דאי אפשר שביתת עצמו לא ידע שביתת בהמתו ידע, וכן נמי לא אמר דידע לה בהבערה ואליבא דר' יוסי משום דמתני' לא אתיא כוותיה דקתני מבעיר באבות מלאכות.

חידושי הריטב"א מסכת שבת דף סט עמוד א

[דידע] לה לשבת במאי. פירוש שאין ידיעה לשבת מפני קדוש והבדלה ועונג אכילה אם אינו יודע ענין שביתת המלאכות שהוא עיקר, [וגורם הזכירה של] קידוש והבדלה ועונג המאכל, על שם שבת וינפש (שמות ל"א).

דידע לה בתחומין ו אליבא דרבי עקיבא. פירוש דס"ל דתחומין דאורייתא, דאילו לרבנן לית להו תחומין דאורייתא כלל ואפי' לחוץ לי"ב מילין כדברי הירושלמי וכדכתיבנא בפ"ק דמסכת עירובין (י"ז ב'), והקשו בתוספות לימא דידע לה לשבת בתולדות המלאכות, ותירצו דלא שכיח דידע איסורים דתולדות ולא ידע איסורים דאבות מלאכות, ועוד הקשו נימא דידע לה בהבערה וכו' יוסי דאמר הבערה ללאו יצאת בה קרבן, ותירצו דהא ליתא דא"כ ארבעים חסר אחת חטאות היכן הם, עוד הקשו לימא דידע לה לשבת בכל המלאכות אלא שטועה בשיעורים כסבור שאינו חייב אלא בשיעורים גדולים יותר ממה שעשה, ותירצו דלא שכיח שידע כל המלאכות ולא ידע שום שיעור מהם, והמהוור בכל זה דבדין הוא דמצי לתרוצי הכי, אלא דכיון דהני רבנן היינו רבי עקיבא ניהא ליה לאשמעינן האי רבותא דמסתייה דידע לה בתחומין אליבא דרבי עקיבא, ותו לא מידי.